

Bolton, John, 2020. *The Room Where It Happened. A White House Memoir.* New York: Simon & Schuster.

Anmälan av Benny Carlson

John Boltons ingående redogörelse för de utrikespolitiska turerna under halvannat år (9 april 2018 till 10 september 2019) som Donald Trumps säkerhetspolitiska rådgivare väckte sensation i början av sistlidna sommar. Medierna sköt in sig på avslöjanden om några av Trumps anmärkningsvärda kunskapsluckor. Sedan den tidningsläsande och TV-tittande allmänheten serverats dessa godbitar tycks en viss mättnad ha infunnit sig. Alla visste ju ändå på förhand att Trumps omvärldskunskaper är skrala och några pinsamheter mer eller mindre gjorde kanske inte så mycket till eller från.

Den typen av avslöjanden är knappast huvudpoängen med Boltons bok och inte heller vad som gör den tänkvärd. Det intressanta med boken är att få Trumps framfart betraktad utifrån en konsekvent handlingslinje, en konservativ ”hard-liners” tolkning av vad som ligger i USA:s utrikespolitiska intresse. Boltons självdeklaration (s. 5) lyder som följer: ”I followed Adam Smith on economics, Edmund Burke on society, *The Federalist Papers* on government, and a merger of Dean Acheson and John Foster Dulles on national security.” Man behöver inte sympatisera med Boltons världsbild men han följer i vart fall en linje som ibland sammanfaller med och ibland går på tvärs mot Trumps irrfärder. Bolton ville liksom Trump att USA skulle backa ur vissa positioner (t ex Paris-, Iran- och INF-avtalen) men hålla fast vid andra (t ex Nato, Syrien, Afghanistan, Sydkorea), detta till skillnad från Trump som vid ett tillfälle utbrast i ”I want to get out of everything” (s. 433) (vilket i och för sig vittnar om konsekvens i galenskapen). Det hade antagligen varit lika intressant att följa Trumps framfart skildrad av en genomtänkt liberal ”soft-liner”.

Så här skriver Bolton (s. 2) inledningsvis om Trump och en presidents uppgift:

I came to understand that he believed he could run the Executive Branch and establish national security policies on instinct, relying on personal relationships with foreign leaders, and with made-for-television showmanship always top of mind. Now, instinct, personal relations, and showmanship are elements of any President’s repertoire. But they are not all of it, by a long stretch.

Benny Carlson är professor emeritus vid Ekonomisk-historiska institutionen, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet.

E-post: benny.carlson@ekh.lu.se

Analysis, planning, intellectual discipline and rigor; evaluation of results, course corrections, and the like are the blocking and tackling of presidential decision-making, the unglamorous side of the job.

Trump framstår i Boltons ljus som oförmögen att utföra presidentens grundläggande uppgift, att fokusera och utmejsla och följa långsiktiga strategier. Vid möten och diskussioner i Vita Huset – som av Bolton (s. 68) liknas vid "college food fights [rather] than careful decision-making" – föredrar Trump att prata i stället för att lyssna. "Trump generally had only two intelligence briefings per week, and in most of those, he spoke at greater length than the briefers, often on matters completely unrelated to the subjects at hand" (s. 224). Pratet rör sig hit och dit som kulan i ett flipperspel. "It was like making and executing policy inside a pinball machine, not the West Wing of the White House" (s. 207).

Trump drivs å ena sidan av ett antal fixa idéer, t ex att länder med amerikanska militärbaser ska betala hela kostnaden för dessa plus 50 procents profit, å andra sidan av hugskott och impulser under inflytande av ständiga humörsvängningar. Detta leder till ovisshet, även bland hans närmaste rådgivare, om vart nationen är på väg.

Ovissheten förstärks av Trumps egocentricitet, benägenhet att blanda ihop sina personliga intressen med nationens och oförmåga att förstå att personliga relationer till diktatorer inte lär rucka nämnvärt på deras agendor. Hans mottaglighet för fjäsk och smicker används av många av världens ledare för att locka honom i olika riktningar och de riktigt smarta, som Vladimir Putin, verkar, som Bolton påpekat i en TV-intervju, kunna spela honom som en fiol. Personligt förtroende kan förvisso ha storpolitisk betydelse – ett bra exempel är relationen mellan Ronald Reagan och Michail Gorbatjov – men när USA:s president hyllar "vännen" Xi Jinping som Kinas största ledare någonsin och blir "förälskad" i Nordkoreas diktator Kim Jong-Un kan man undra om världen har blivit galen.

Trump's ombytlighet och mottaglighet för påverkan fick, enligt Bolton (s. 240), vid ett tillfälle Mike Pompeo att utbrista i ett "You can't leave him alone for a minute", vartill Bolton tillfogar att "It was like being in a hall of mirrors". I samband med toppmötet mellan Trump och Kim Jong-Un i Hanoi i februari 2019 konstaterar Bolton (s. 326): "He [Trump] was moving in the right direction, but a fluttering leaf could have turned him 180 degrees."

Trump's bakgrund i fastighetsbranschen gör dessutom att ekonomiska överväganden går före politiska, självfallet med undantag för de politiska överväganden som handlar om hans eget omval. Ett yttrande av Trump som återopas av Bolton (s. 295) är talande: "Other Presidents just didn't think it was appropriate to talk about money. That's all I know how to talk about." Trump's högsta önskan är, som i fallet med Kina, att åstadkomma "the biggest deal in history"

(s. 299) och naturligtvis tror han att alla andra är likadana, "dying for a deal" (s. 332). Med Trump vid makten har USA:s ansikte mot världen förvandlats till ett dollargrin.

Vad Bolton (s. 127) efter hand insåg var alltså att "Trump was not following any international grand strategy, or even a consistent trajectory. His thinking was like an archipelago of dots (like individual real estate deals) leaving the rest of us to discern – or create – policy." Vilka var då "the rest of us"? Ett antal aktörer i inre och yttre cirklar spelar framträdande roller i Boltons bok. Några framstår i hans ögon som pålitliga – t ex stabschefen John Kelly, vicepresident Mike Pence, utrikesminister Mike Pompeo, försvarschefen Joseph Dunford och Japans premiärminister Shinzo Abe, andra som opålitliga – t ex stabschefen Mick Mulvaney, försvarsminister James Mattis, finansminister Steven Mnuchin, Sydkoreas president Moon Jae-in och Frankrikes president Emmanuel Macron. De pålitliga är oftast hökar och de opålitliga duvor.

Trump själv vill gärna med bombastiska tweets framstå som högsta höken men förvandlas när det hettar till genom ruggning till duva, exempelvis i fallet med den av Iran i juni 2019 nedskjutna amerikanska drönaren. När Trump i sista minuten avblåser den planerade vedergällningen menar Bolton (s. 403) att han (Trump) tappade nerverna: "In my government experience, this was the most irrational thing I ever witnessed any President to do. It called to my mind Kelly's question to me: what would happen if we ever got into a real crisis with Trump as President?"

När man ser och hör Trump i TV kan man lätt föreställa sig vad hans närmaste medarbetare måste genomlida. Till råga på allt genljuder "rummet där det hände" ofta av rena drängvokabulären: "I don't want to have any fucking thing to do with Ukraine ... They fucking attacked me ... They tried to fuck me ... I'm not fucking with them" (s. 462). Att Trump, med sina begränsningar i ordförråd och formuleringskonst, kan framträda som folktalare inför en alltid lika triggad skara anhängare framstår som en av vår tids stora gåtor. Hur står det egentligen till med bildningsnivån i USA?

Trump har förbluffande lätt lyckats knäcka den moraliska ryggraden på det republikanska partiet. Partigångarna – och många andra – torde göra klokt i att lyssna till en tidigare republikansk president, Herbert Hoover (1938, s. 336):

Morals in government relations with the people are positive as well as negative. Decent self-government rests upon clean public service. It rests upon honest elections. It rests upon honest enforcement of the law by officials. It rests upon honor in all government transactions with the people. It rests upon honest debating. It rests upon the people being honestly informed.

Bolton har fått skarp kritik för att han inte vittnade i riksrättsprocessen mot Trump men anlägger i slutkapitlet (s. 484) en moteld som går ut på att

demokraterna gick till verket i allt för stor hast på grund av primärvalscykeln och med alltför begränsad agenda (Ukraina): "They seemed governed more by their own political imperatives to move swiftly on articles of impeachment in order to avoid interfering with the Democratic presidential nomination schedule than in completing a comprehensive investigation." Bolton anser sig därmed ha gjort klokt i att spara ammunitionen till sitt bokprojekt.

Boltons 577-sidiga bok är välskriven och innehållsrik. Ett störande element är att han verkar lida av samma åkomma som Trump: fåfänga. Han tar ganska många tillfällen i akt att citera uppskattande yttranden, inklusive av Trump, om sin egen person. Något besvärande för läsaren är också det tematiska upplägget. Det är kanske en ofrånkomlig lösning om inte allsköns frågor ska behandlas huller om buller men får den sedvanliga konsekvensen att berättandet kronologiskt börjar om gång på gång, varför man kan drabbas av måndag-helaveckan-syndromet och emellanåt få svårt att hålla reda på när i tiden olika händelser utspelar sig.

När denna recension går till trycket (medio oktober 2020) är det ovisst om Trump får ytterligare fyra år i Vita Huset. Kaos är granne med Trump och om han vinner valet kan Boltons bok bidra till förståelse av USA:s fortsatta sönderfall. Om Biden vinner (och håller sig på benen) och USA:s utrikespolitik normaliseras blir Boltons bok av intresse främst som dokumentation av den kanske märkligaste episoden i USA:s historia. Men också som en varning för vad framtiden kan bära i sitt sköte. Trump har demonstrerat att det i det amerikanska folkdjupet finns betydande grogrund för en auktoritär ledare, vilket en del presumtiva führerfigurer säkerligen har noterat. Det som började med konspirationsteorier om "deep state" riskerar att sluta i "deep shit".

Referenser

Hoover, H., 1938. *Addresses upon the American Road*. New York: Charles Scribner's Sons.